

Ш.А. Сайдуллаев,

ТДЮУ “Давлат ва ҳуқуқ назарияси ва тарихи”
кафедраси мудири, юридик фанлар номзоди, доцент**ЖАМОАТ БИРЛАШМАЛАРИ ФАОЛИЯТИНИНГ
КОНСТИТУЦИЯВИЙ-ҲУҚУҚИЙ КАФОЛАТЛАРИ**

Аннотация: мақолада жамоат бирлашмалари фаолиятининг конституциявий-ҳуқуқий кафолатлари билан боғлиқ масалалар таҳлил этилган. Унда жамоат бирлашмаларининг ҳуқуқий мақоми, жамият ва давлат ҳаётидаги ўрни ёритиб берилган. Жамоат бирлашмалари шакллари, уларни ташкил этиш мақсадлари кўрсатиб берилган.

Калит сўзлар: жамоат бирлашмалари, фуқаролик жамияти институтлари, касаба уюшмалари, сиёсий партия, ҳуқуқий давлат.

Аннотация: В статье анализируются вопросы, связанные с конституционно-правовыми гарантиями деятельности общественных объединений. Рассмотрены правовой статус общественных объединений, их роль в обществе и государстве. Изучены цели, задачи и формы общественных объединений.

Ключевые слова: общественные объединения, институты гражданского общества, профсоюзы, политические партии, правовое государство.

Annotation: The article analyzes issues related to constitutional and legal guarantees of the activities of public associations. The legal status of public associations, their role in society and the state are studied. The goals, tasks and forms of public associations are reviewed.

Keywords: public associations, institutions of civil society, trade unions, political parties, legal state.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясида фуқаролик жамиятининг муҳим институтлари бўлган жамоат бирлашмаларининг конституциявий асослари мустаҳкамланган бўлиб, унда ушбу ташкилотларнинг турлари, ташкил этиш шартлари ва улар фаолияти кафолатларига оид нормалар ўз ифодасини топган.

Конституциямизда жамоат бирлашмаларига алоҳида эътибор қаратилиши ҳамда уларнинг ҳуқуқий мақомига алоҳида XIII боб бағишланиши бежиз эмас [1]. Зеро, жамоат бирлашмалари жамият ва давлатда:

1. фуқароларнинг ўз ҳуқуқлари, эркинликларини ҳамда сиёсат, иқтисодиёт ва ижтимоий ривожланиш, фан, маданият, экология ва ҳаётнинг бошқа соҳаларидаги қонуний манфаатларни биргаликда рўёбга чиқариш, давлат бошқарувида қатнашиш, конституциявий ҳуқуқ ва эркинликларни ривожлантириш учун давлат ва жамият ишларида уларнинг манфаатларини ҳимоя қилиш учун шароит яратди;

2. замонавий фуқаролик жамиятининг шаклланишида, демократия қарор топишида, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари ҳимоя қилинишида муҳим яратувчанлик ролини ўйнайди, хусусан, аҳолининг кенг қатламларини ижтимоий ва ҳуқуқий ҳимоя қилишга, уларга ҳуқуқий билим бериш, маданий-маърифий ишларни олиб боришга, ижтимоий муносабатларни демократлаштиришга кўмаклашди ҳамда бошқа фуқаролик жамияти институтлари билан уйғунлашувда эркин фуқаролик жамиятини барпо этишнинг гарови ҳисобланади;

3. ҳуқуқий давлат шаклланиши учун замин ҳозирлаб, бу жараёни қуйидан, омма ичидан туриб ҳошайтиради, ижтимоий муносабатларга ўзини ўзи бошқаришнинг янгича элементларини олиб қиради, ҳуқуқий қадриятлар устуворлигини қарор топтиради, фуқароларда жамият манфаатларини ҳимоя қилиш борасида халқ ҳокимиятчилиги принципини амалга оширишга ёрдам беради;

4. аҳолининг сиёсий ва ҳуқуқий онгини юксалтиришда, фуқаролар ташаббуслари ва ижтимоий фаолликларини рағбатлантиришда беқиёс аҳамият касб этади, уларни ҳуқуқий муҳофаза қилиш, уларга бепул юридик маслаҳатлар бериш, ҳуқуқий маорифни ривожлантириш, қўллаб-қувватлашга муҳтож шахсларни (ногиронлар, болаларни) ҳимоя қилиш, уларга аниқ моддий ва маънавий ёрдам кўрсатишни амалга оширади;

5. иқтисодиётни ривожлантириш ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш билан боғлиқ умуммиллий ва минтақавий вазифаларни ҳал этишга ўзига хос ҳисса қўшади, хусусан, мамлакатдаги ва ҳудудлардаги ижтимоий ва иқтисодий вазиятни барқарорлаштириш ва ривожлантириш бўйича ваколатли давлат органлари ҳамда фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари билан узвий ҳамкорликни амалга оширади.

Конституциямизда жамоат бирлашмаларининг ҳуқуқий мақоми белгиланиши мамлакатимизда фуқаролик жамиятини шакллантириш ва инсон ҳуқуқларига оид халқаро ҳуқуқий ҳужжатларни эътироф этишдан келиб чиққанлигини кўриш мумкин. Хусусан, Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларациясининг 20-моддасида “Ҳар бир инсон тинч йиғинлар ўтказиш ва уюшмалар тузиш ҳуқуқига эга” эканлиги, Фуқаролик ва сиёсий ҳуқуқлар тўғрисидаги халқаро пактнинг 22-моддасида “Ҳар бир инсон бошқалар билан уюшиш эркинлиги ҳуқуқига, шу жумладан касаба уюшмалар ташкил этиш эркинлиги ва ўз манфаатларини ҳимоя қилиш учун шундай уюшмаларга кириш ҳуқуқига эга” эканлиги каби қоидалар шулар жумласидандир. Ўз навбатида Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 10, 12, 15, 30, 34 ва 44-моддалари билан ҳамоҳанг эканлигини, шунингдек ушбу нормалар мазмунига халқаро ҳуқуқий ҳужжатлар нормаларининг тўла сингдирилганлигини эътироф этиш лозим. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 12-моддасида белгиланган ижтимоий ҳаёт сиёсий институтлар, мафкуралар ва фикрларнинг хилма-хиллиги асосида ривожланиши тўғрисидаги нормани реализация қилишга ҳам хизмат қилади.

Мустақиллик йилларида Ўзбекистон Республикасида нотижорат ташкилотлари ҳам функционал, ҳам моддий жиҳатдан мустаҳкамланди. Таъкидлаш лозимки, Конституцияда мустаҳкамлаб қўйилган жамоат бирлашмаларига оид нормалар 100 дан ортиқ қонун ҳужжатларида янада ривожлантирилди. Булар қаторида “Ўзбекистон Республикасида жамоат бирлашмалари тўғрисида”ги, “Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида”ги, “Сиёсий партиялар тўғрисида”ги, “Сиёсий партияларни молиялаштириш тўғрисида”ги, “Оммавий ахборот воситалари тўғрисида”ги, “Нодавлат нотижорат ташкилотлари тўғрисида”ги, “Нодавлат нотижорат ташкилотлари фаолиятининг кафолатлари тўғрисида”ги, “Ижтимоий шериклик тўғрисида”ги, “Экологик назорат тўғрисида”ги қонунлар ва бошқа шу

каби бир қатор норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни кўрсатиб ўтиш мумкин.

Сўнгги йилларда амалга оширилган ислохотлар натижасида жамоат бирлашмаларини давлат рўйхатидан ўтказиш, қайта рўйхатга олиш, тугатиш, уларнинг таъсис ҳужжатларига ўзгартиш ҳамда қўшимчалар киритиш, улар томонидан солиқ, статистика ва рўйхатга олувчи органларга ҳисоботлар тақдим этиш тартибини соддалаштиришга қаратилган қонуности ҳужжатлари қабул қилинди.

Бугунги кунда мамлакатимизда жамият ҳаётининг турли соҳалари бўйича тўққиз мингтадан ортиқ жамоат бирлашмалари фаолият кўрсатмоқда. Жамоат бирлашмалари фуқаролик, сиёсий, иқтисодий, ижтимоий ва маданий ҳуқуқлар ҳамда эркинликларни рўйбга чиқариш ва ҳимоя қилишда иштирок этиш, фуқароларнинг фаоллиги ва ташаббускорлигини, давлат ва жамият ишларини бошқаришда уларнинг иштирок этишини ривожлантириш, касб-кор ва ҳаваскорлик қизиқишларини қондириш, илмий, техникавий ва бадий ижодкорликни ривожлантириш, аҳолининг сihat-саломатлигини сақлаш, хайрия фаолиятида қатнашиш, маданий-маърифий, жисмоний соғломлаштириш ва спорт ишларини ўтказиш, табиатни, тарих ва маданият ёдгорликларини муҳофаза қилиш, ватанпарварлик ва инсонпарварлик руҳида тарбиялаш, халқаро алоқаларни кенгайтириш, халқлар ўртасида тинчлик ва дўстликни мустаҳкамлаш ҳамда қонунда тақиқланмаган бошқа фаолиятни амалга ошириш мақсадида ташкил этилган.

Конституциянинг 56-моддасида “қонунда белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилган”, деган талаб белгиланган бўлиб, бу жамоат бирлашмаларининг давлат томонидан тан олиниши ҳамда Конституция ва қонунлар билан ҳимоя қилинишининг асосий шартларидан бири бўлиб, жамиятда ва давлатда барча томонидан қонунийлик ҳамда қонун устуворлиги принципига амал қилинишини таъминлайди. Таъкидлаш лозимки, шу сингари қоидалар бошқа давлатлар (Испания, Португалия, Франция, Италия) тажрибасида ҳам учрайди. Масалан, Испания Конституциясининг 22-моддасида айтилишича, “Ассоциациялар улар фаолиятида очиқликни таъминлаш мақсадида рўйхатга киритилиши лозим”, Сербия Конституцияси 44-моддасига мувофиқ эса, “Ваколатли орган томонидан рўйхатдан ўтказилган сиёсий, касбий ва бошқа ташкилотлар эркинлиги кафолатланади”.

Конституцияда жамоат бирлашмаларининг турли-туман шакллари белгилаб берилган. Унда жамоат бирлашмаларининг тўққизта шакли аниқ кўрсатилган бўлсада, бошқа шаклларда тузилиши тўғрисидаги қоида улар қонунда тақиқланмаган бошқа шаклларда ҳам тузилиши мумкинлигини англатади. Масалан, юртимизда фаолият кўрсатаётган Фермерлар кенгаши, Ўзбекистон врачлар ассоциацияси, Кўзи ожизлар жамияти, Ўзбекистон Нодавлат нотижорат ташкилотлар миллий ассоциацияси, Экологик ҳаракат ва бошқаларни мисол сифатида айтиб ўтишимиз мумкин.

Бугунги кунда жамоат бирлашмаларининг энг оммавий шаклларида бири ҳисобланган касаба уюшмалари жамиятнинг ижтимоий тараққиётига сезиларли даражада таъсир ўтказиб келмоқда. Ўзбекистон Республикасининг “Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида”ги Қонунига кўра “Касаба уюшмаси ишлаб

чиқариш ва ноишлаб чиқариш соҳаларидаги фаолият турига кўра ўз аъзоларининг меҳнат ҳуқуқлари ва бошқа ижтимоий-иқтисодий ҳуқуқларини ҳамда қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш учун муштарак манфаатлар билан боғланган фуқароларнинг жамоат бирлашмасидир”.

Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси 6,1 миллиондан ортиқ касаба уюшмалари аъзоларини бирлаштирадиган 14 та тармоқ касаба уюшмалари, яъни 12 та вилоят, Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳар касаба уюшмалари ташкилотларидан иборат [2]. Ҳозирги вақтда ушбу институтнинг ижтимоий жараёнларга таъсири фақатгина меҳнат муносабатлари билан чегараланиб қолмасдан, балки ундан ҳам кенгроқ, яъни инсон ҳуқуқлари ва манфаатлари доирасига қаратилганлиги билан ҳам аҳамиятлидир.

Мамлакатимизда жамият ҳаётининг демократик асослари мустаҳкамлана боргани сари, жамоат бирлашмаларининг муҳим тури ҳисобланган сиёсий партияларнинг давлат ва жамият ҳаётида тутган ўрни ҳам тобора ошиб бормоқда. Давлатимиз раҳбари Ш.М. Мирзиёев таъкидлаганларидек, “...олиб борилаётган ислохотларимизнинг муваффақияти, авваламбор, сиёсий партияларнинг етуклик даражасига, уларнинг жонажон Ватанимиз олдидаги масъулиятни ўз зиммасига олишга қай даражада тайёр эканига бевосита боғлиқдир” [3].

Ҳозирда мамлакатимизда 5 та сиёсий партия, яъни Халқ демократик партияси, Тadbirkorлар ва ишбилармонлар ҳаракати – Ўзбекистон Либерал-демократик партияси, “Миллий тикланиш” демократик партияси, “Адолат” социал-демократик партияси ва “Ўзбекистон экологик партияси” фаолият юритмоқда.

Ўзбекистон Республикасининг “Сиёсий партиялар тўғрисида”ги Қонунига кўра “Сиёсий партия Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг қарашлар, манфаатлар ва мақсадлар муштараклиги асосида тузилган, давлат ҳокимияти органларини шакллантиришда жамият муайян қисмининг сиёсий иродасини рўйбга чиқаришга интилувчи ҳамда ўз вакиллари орқали давлат ва жамоат ишларини идора этишда қатнашувчи кўнгилли бирлашмасидир”.

Сиёсий партиялар фуқароларимизнинг сиёсий ва ижтимоий фаоллигини ошириш, аҳолининг хоҳиш-иродасини ифода этиш, уларнинг марказда ва жойларда давлат ҳокимиятини шакллантириш масалаларида бевосита иштирок этишини таъминлаш, фуқаролар ташаббусларини шакллантириш, одамларнинг ижтимоий фаоллигини ошириш, турмушимизнинг кўпгина долзарб муаммоларини ҳал этишда муҳим сиёсий куч сифатида фаолият олиб бормоқда.

Сиёсий партия демократик жараёнларда, хусусан, очиқ ва ошкора ўтказиладиган сайловларда фаол қатнашиши, уларнинг давлатни идора этиш ишларида мукамал тажриба орттиришларига кўмак беради [4]. Сиёсий партиялар билан нодавлат нотижорат ташкилотлари ҳамда ижтимоий ҳаракатлар ўртасидаги туб фарқ шундан иборатки, партиялар давлат ҳокимиятини амалга оширишда иштирок этиш учун курашадилар, ННТ ва оммавий ҳаракатлар эса унда бевосита иштирок этишга даъво қилмайдилар ва шу билан боғлиқ мажбуриятларни ҳам ўз зиммаларига олмайдилар [5]. Оммавий ҳаракатлар жамоат бирлашмаларининг бир шакли сифатида Конституцияда алоҳида қайд этиб ўтилган.

Президентимиз 2017 йил декабрь ойида Олий Мажлисга йўллаган Мурожаатномасида таъкидлаб ўтганидек, "...2008 йилда ташкил этилган Ўзбекистон Экологик ҳаракати ўтган даврда чинакам сиёсий кучга айланди. Аммо тан олиш керак, Ҳаракат вакиллари парламент куйи палатасига квота асосида киритилиши унинг фаол ва ташаббускор бўлиб ишлашини муайян даражада сусайтирмоқда. Барча сиёсий кучлар учун тенг шароит яратиш ва парламент куйи палатасидан Экологик ҳаракат вакиллари учун махсус ўрин ажратишдан воз кечиш вақти келди, деб ўйлайман. Бу ўзгариш сиёсий майдонда соғлом рақобатни кучайтиради ва Экологик ҳаракатнинг алоҳида сиёсий куч сифатида мустақамланишига хизмат қилади".

Шунга боғлиқ ҳолда, бугунги кунда мамлакатда амалга оширилаётган ислохотлар йўлидаги кейинги қадам сифатида тўпланган тажрибалар асосида янги сиёсий партияни ташкил этиш зарурати вужудга келгани, экологик сиёсий партиянинг асосий эътибори эса атроф-муҳитни муҳофаза қилишни мамлакат ҳар бир фуқаросининг умумий ишига айлантиришга қаратилиши зарур эканлигини қайд этилмоқда. 2018 йилнинг 14 ноябрь куни Тошкент шаҳридаги Халқаро савдо марказида янги партия ташкил этиш бўйича ташкил этилган мамлакатимиз фуқароларидан иборат ташаббускорлар гуруҳининг мажлиси бўлиб ўтди. Унда янги сиёсий партияни ташкил этиш, номлаш, шунингдек унинг ташкилий қўмитасини тасдиқлаш тўғрисидаги таклифлар қўллаб-қувватланди. 2019 йилнинг 22 январь куни Ўзбекистон Экологик партияси Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан давлат рўйхатида олинди [6].

Мамлакатимизда фахрийларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилиш ва ижтимоий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш борасида бир қатор жамоат бирлашмалари фаолият юритади. Булар қаторида Ўзбекистон "Ветеран" жангчи-фахрий ва ногиронлари бирлашмаси ҳамда Ўзбекистон фахрийларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш "Нуроний" жамғармасини кўрсатиб ўтиш мумкин.

Давлатимиз раҳбари Ш.М. Мирзиёев ўз чиқишларида кексаларни эъзозлаш, уларга ҳурмат-эҳтиром кўрсатиш халқимизга хос эзгу фазилатлардан эканлигини, мамлакатимизда ёши улуг инсонларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш, турмуш шароитларини янада яхшилаш, саломатлигини мустақамлашга алоҳида эътибор қаратилаётганлигини, зотан нуронийларни эъзозлаган кам бўлмаслигини таъкидлайди.

Шу мақсадда мамлакатимизда кекса-фахрийларнинг ҳаёти даражасини ошириш, уларнинг мамлакатимиз ижтимоий-сиёсий ҳаётидаги фаолиятини қўллаб-қувватлаш борасида эзгу ишлар амалга оширилмоқда. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 28 декабрдаги "Ўзбекистон фахрийларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш "Нуроний" жамғармаси фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги ПФ-4906-сон Фармони ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 28 декабрдаги "Кексалар ва ногиронларни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш тизимини янада такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги ПҚ-2705-сон Қарори кексаларни мақсадида қариялар ва фахрийларни ижтимоий ҳимоялаш, уларнинг фаоллигини ошириш, мамлакатнинг ижтимоий-сиёсий ҳаётида тўлақонли иштирок этишлари учун шарт-шароитлар яратиш,

тинчлик ва осойишталикни таъминлаш соҳасида катта авлод вакилларининг ролини ошириш мақсадларини кўзлайди.

Турли соҳаларда кўп йиллар давомида ҳалол ва самарали меҳнат қилган нафақа ёшидаги юртдошларимиз, шунингдек, уй бекаси сифатида ҳаётини оилалар мустақамлигини сақлаш, фарзандларни она Ватанга муҳаббат, истиқлол ғояларига садоқат руҳида тарбиялаш ишларига бағишлаб, жамиятимизда ҳурмат қозонган оналарни рағбатлантириш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 14 июлдаги "Меҳнат фахрийси" кўкрак нишонини таъсис этиш тўғрисида" ПҚ-3133-сон Қарори қабул қилинди. Ушбу қайд этиб ўтилган ҳужжатлар Конституциянинг жамоат бирлашмаларига оид белгилаб қўйилган нормалари ҳаётийлигини таъминлашда муҳим аҳамият касб этмоқда.

Мамлакатимизда ёшларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш, уларнинг сиёсий-ҳуқуқий онги, ҳуқуқий маданияти ва ижтимоий фаоллигини оширишга ҳамда иқтидорли ёшларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлашга ва бошқа шу каби йўналишлар бўйича 700 га яқин жамоат бирлашмалари фаолият юритмоқда.

Ёшларнинг катта қисмини ўзига қамраб олган энг оммавий жамоат бирлашмаларидан бири 2017 йилнинг 30 июнидан Ўзбекистон ёшлар иттифоқидир. Эндиликда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М. Мирзиёев томонидан "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати Ўзбекистон ёшларини буюк мақсадлар сари бирлаштирадиган ва сафарбар этадиган оммавий ҳаракатга айланишига замин яратадиган 2017 йил 5 июлда "Ёшларга оид давлат сиёсати самарадорлигини ошириш ва Ўзбекистон ёшлар иттифоқи фаолиятини қўллаб-қувватлаш тўғрисида"ги ПФ-5106-сон Фармон қабул қилинди.

Фармонга мувофиқ, Ўзбекистон "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати негизида Ўзбекистон ёшлар иттифоқи ташкил этилди. Шунингдек, Ўзбекистон ёшлар иттифоқи ташкил топган кун – 30 июнь санаси мамлакатимизда "Ёшлар куни" сифатида нишонланиши белгилаб қўйилди.

Шунингдек, 2017–2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси доирасидаги ислохотларда ёшлар ташкилотлари зиммасига бир қатор янги ва муҳим вазифалар юкланди.

Мамлакатимизда Ўзбекистон фалсафа жамияти, Ўзбекистон ёш олимлар миллий жамияти, Ўзбекистон математика жамияти, Ўзбекистон Республикаси Истеъдодли ёшларни қўллаб-қувватлаш "Улуғбек" жамғармаси, Халқаро фан ва маданият жамғармаси каби қатор илм-фанни ривожлантиришга қаратилган олимлар жамиятлари фаолият юритади.

Шунингдек, хотин-қизларга ғамхўрлик кўрсатиш, уларни ижтимоий-ҳуқуқий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш, сиёсий фаоллигини ошириш, касбий, жисмоний, маънавий ҳамда интеллектуал салоҳиятини юксалтириш, қизларни замонавий касб-хунарга ўргатиш, уларни спортга кенг жалб этиш, соғлом оилани шакллантириш давлат сиёсати даражасига кўтарилган. Бугунги кунда мамлакатимизда жамият ҳаётининг турли хил соҳалари бўйича хотин-қизларнинг беш юздан ортиқ жамоат бирлашмалари фаолият юритмоқда.

Улар қаторида Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитаси, “Тадбиркор аёл” Ўзбекистон ишбилармон аёллар Ассоциацияси, Ўзбекистон хотин-қизлар “Олима” уюшмаси кабиларни кўрсатиб ўтиш мумкин.

1991 йил 27 декабрда ташкил қилинган Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитаси хотин-қизларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш, хотин-қизларнинг фаоллигини ошириш, шунингдек, уларнинг ижтимоий-иқтисодий ҳолатини яхшилаш ва эҳтиёжларини янада тўлароқ таъминлашдан иборат.

Ўтган йиллар давомида Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитасининг фаолиятини янада такомиллаштиришга қаратилган қатор ҳужжатлар қабул қилинган. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1995 йил 2 мартдаги “Ўзбекистон Республикасининг давлат ва ижтимоий қурилишида хотин-қизларнинг ролини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармонида Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитаси раиси айна пайтда Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари, ҳудудий хотин-қизлар қўмиталарининг раислари эса жойлардаги ҳокимларнинг ўринбосарлари этиб тайинланиши белгиланган. Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2004 йил 25 майдаги “Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитаси фаолиятини қўллаб-қувватлаш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармони билан Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитасининг аёллар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ишларини янги босқичга кўтаришдаги фаолияти янада такомиллаштирилди.

Шу ўринда, Ўзбекистондаги аёллар ҳуқуқларини ҳимоя қилишга қаратилган жамоат бирлашмаларининг фаолияти ва улар томонидан амалга оширилаётган ишларнинг самарадорлиги қатор давлатлар ва халқаро ташкилотларнинг эътиборини ўзига тортаётгани алоҳида эътироф этиш лозим. “Хотин-қизлар тадбиркорлигини қўллаб-қувватлаш борасида мамлакатингиз эришаётган ютуқлар ҳар қанча эътирофга сазовор, — дейди “Европа аёллари лоббиси” ташкилоти Италия бўлими бош котиби Мария Людовика Боттарелли, — Хотин-қизларни тадбиркорликка кенг жалб қилиш борасида ҳам муайян тажриба тўпланган. Айниқса, уй меҳнатини ривожлантиришга қаратилган саъй-ҳаракатлар диққатимни тортди. Буни ўтган даврда ўзбекистонлик ҳамкорларимиз билан биргаликда аёлларни тадбиркорликка жалб этиш, уларнинг жамият ҳаётидаги фаоллигини кучайтириш, ижтимоий мослашуви бўйича қатор лойиҳаларни амалга ошириш жараёнида амин бўлган эдик. Юртингизнинг бу борадаги тажрибаларини ўрганиш бугун айна муддаодир” [7].

Демак, фуқаролик жамияти давлат билан жамиятнинг аниқ мақсадли ва ўзаро мувофиқлаштирилган куч-ғайратисиз ташкил топиши мумкин эмас. Шунга кўра, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 56-моддасида жамоат бирлашмаларининг конституциявий-ҳуқуқий мақомининг мустаҳкамланиши уларнинг мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохотларда ва юртимизнинг ривожланишида ўзларининг муносиб ҳиссаларини қўшишларининг муҳим ҳуқуқий кафолатидир. Зеро, мазкур институтларнинг ривожланганлиги ўз навбатида фуқаролар ҳуқуқлари ва эркинликларининг янада ишончли ҳимоя қилинишига, шунингдек уларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигининг ошишига замин яратмоқда.

Адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. — Т.: Ўзбекистон, 2018. — 80 б.
2. Ўзбекистон Касаба уюшмалари Федерацияси расмий веб-сайти — <https://kasaba.uz/uzbekiston-kasaba-uyushmalari-federatsiyasining-tarihi/>
3. Мирзиёев Ш.М. Парламентимиз ҳақиқий демократия мактабига айланиши, ислохотларнинг ташаббускори ва асосий ижроچиси бўлиши керак. Олий Мажлис палаталари, сиёсий партиялар ҳамда Ўзбекистон Экологик ҳаракати вакиллари билан видеоселектор йиғилишидаги маъруза // Халқ сўзи, 2017 йил 13 июль.
4. Жалилов А., Муҳаммадиев У., Жўраев Қ. ва бошқ. Фуқаролик жамияти асослари. — Тошкент, Baktria press, 2015. Б.200.
5. <https://ecouz.uz/uz/o-nas/>
6. <http://xs.uz/index.php/homepage/zhamiyat/item/551>
7. 3-хотин-қизлар-манфаатларини-таъминлаш-фуқаролик-жамиятини-шакллантиришнинг-муҳим-шарти.
8. Маматов Х. Конституциявий ҳуқуқ. — Т.: Yurist-media markazi, 2018. — Б.229.
9. 8. Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига шарҳ // Масъул муҳаррир А.Азизхўжаев. — Т.: Ўзбекистон, 2008. —Б.228-244.